

Nagy László

Gondolatok A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia története 1990–1996 című könyvről

Teljessé vált a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia története, megjelent a sorozat hatodik könyve. A korábbi kötetektől eltérően ezt a hatodik könyvet M. Szabó Miklós akadémikus, hadtörténész nem önállóan, hanem Oroszi Antal hadtörténész kollégájával közösen írta. Érthető módon, hiszen a vizsgált korszak nagyobbik részében Szabó Miklós az Akadémia parancsnokaként funkcionált, és ezeket az éveket nehezen tudta volna objektíven, mintegy a „kívülálló szeméssel” vizsgálni. A kötet a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia létezésének utolsó éveit tekinti át, amelyekre leginkább az a jellemző, hogy előkészületül szolgáltak a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem megalakulásához.

Címének megfelelően a kötet¹ az 1990–1996 közötti időszakot tekinti át, a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia történetének utolsó éveit, összesen nyolc fejezetben. Az első három fejezetet M. Szabó Miklós nyugállományú altábornagy, a többi öt fejezetet pedig Oroszi Antal nyugállományú alezredes jegyzi.

A sorozat korábbi köteteiben² már megszokott sorrendben az első fejezet a kül- és biztonságpolitika, illetve a belpolitika azon eseményeit elemzi az ugyancsak megszokott alapossággal és hozzáértéssel, amelyek befolyással voltak vagy lehettek az Akadémia sorsának alakulására. A második fejezet ugyanebből a szempontból tekinti át a kilencvenes évek első felének katonai történéseit, tehát a Magyar Néphadseregől Magyar Honvédséggé transzformálódott haderőben bekövetkezett változásokat. A további fejezetek tanévenként elemzik a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia

1 Zrínyi Kiadó, Budapest, 2012, 290 oldal.

2 A sorozat keretében az alábbi kötetek láttak napvilágot:

- A magyar katonai felsőoktatás története 1947–1956. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2004, 271 oldal.
- A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia története 1955–1960. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2007, 251 oldal.
- A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia története 1961–1969. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2008, 455 oldal.
- A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia története 1970–1979. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2010, 279 oldal.
- A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia története 1980–1989. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2011, oldal.

belső viszonyait, ezek változásait. Sokatmondó az egyes tanévek „bekonferálása” a fejezetek címeiben: *az új képzési rendszer bevezetése; a katonai felsőoktatás reformjának elindítása, majd megvalósítása; felkészülés az egyetemi akkreditációra; az utolsó akadémiai tanév.*

A fejezetek áttekintése előtt meg kívánom jegyezni, hogy az egész könyv – irigylésre méltóan – jól dokumentált, lábjegyzetekkel bőségesen illusztrált, okadatolt és hivatkozott, a könyvben szereplő fontos személyiségek részletesen bemutatásra kerültek. A szakirodalmi apparátus bőséges és meggyőző. A kötetben tárgyalt korszakot és annak eseményeit jól egészíti ki, mintegy illusztrálja a név- és helynév-mutató.

A kötet első fejezete nem követi szorosán a címben jelzett korszakhatárt, hiszen 1989 eseményeivel vezeti be a témát. Joggal, mert az első, a könyv tárgyát képező radikális kül- és belpolitikai katarzis (a szerző szavaival élve „földcsuszamlás”) nem más volt, mint a bipoláris világrend megszűnése, a hidegháború befejeződése. Márpedig ezt a változást nem lehet egy dátumhoz, egyetlen évhez kötni (bármilyen váratlan gyorsasággal is következett be), a legpontosabb meghatározás szerint ez az esemény (inkább eseménysor) 1989–90–91 folyamán ment végbe.

A mindössze 21 oldalas fejezet nemcsak a bipoláris világrend megszűnését, hanem egy ezzel belpolitikailag egyenértékű eseménysort is elemzés tárgyává tesz, mégpedig a rendszerváltást. Az olvasó számára lebilincselő érzés újraélni a történelmi jelentőségű változásokat, újra „megismerkedni” ezen események főszereplőivel, különösen az azóta eltelt időszak ismeretében.

A hivatkozott szerzők között szerepelnek a korszak olyan kiemelkedő történései, illetve biztonságpolitikusi, mint Romsics Ignác, Fischer Ferenc, Gergely Jenő, Izsák Lajos, Dunai Pál, Kőszegvári Tibor.

A második fejezet számomra a könyv legérdekesebb és legtanulságosabb része. Ez a fejezet 90 oldalon, érdekesítően taglalja, figyelemre méltó részletességgel tekint át a kilencvenes évek első felének katonai vonatkozású történéseit. Az olvasó előtt valóságos katonai történelem bontakozik ki: a Magyar Honvédség megteremtésének, a szovjet csapatok kivonásának, a Varsói Szerződés feloszlásának körülményei, a NATO-val való kapcsolatok kiépítésének bonyolult feltételrendszere, beleértve csatlakozásunkat a Békepartnerségi programhoz. Végül pedig részletesen áttekinthetjük a délszláv válságsorozat első néhány évének krónikáját, hatását a magyar társadalom egészére, elsősorban természetesen a Magyar Honvédségre.

Egyidejűleg kibontakozik egy széles paletta, valóságos arcképcsarnok a személyi változások tükrében, amelyek átfogták a katonai szféra minden szegmensét. És sajnálatos módon képet kaphattunk egy egészségtelen „versenyfutásról” a katonai kiadások gyorsütemű lefaragása és az ezt követni kívánó, ismétlődő létszámcsökkenés között. Végül pedig már a kilencvenes évek első felében felvillan a magyar haderő politika által determinált gyermekbetegsége, a négyévenként mindent újrakezdő váltógazdálkodás.

A két első fejezet kapcsán egy-két hiányérzetről is jelzést kívánok adni. Megítélésem szerint hangsúlyosabban kellett volna szerepeltetni – más sarkalatos dokumentumok részletes ismertetése mellett – az 1993-ban a magyar Országgyűlés által elfogadott Biztonság- és védelempolitikai alapelveket, amelyeket a képviselők túlnyomó többsége támogatott (jeleként annak, hogy a pártok olykor felül tudnak emelkedni önös érdekeiken). És én a fontos események sorában – bizonyára

elfogultan – megemlítettem volna a Magyar Hadtudományi Társaság megalakulását 1990-ben.

A további fejezetek a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia mindennapjaiba engednek bepillantást. Pontos információkat kapunk az Akadémia anyagi-pénzügyi helyzetéről, szervezetének módosulásairól, a személyi változásokról, de mindenekelőtt a katonai felsőoktatás mibenlétéről: az oktatás rendszeréről és feltételeiről, a gyakorlatokról és a vizsgákról, a nyelvképzésről, amelynek részletei (oktatott nyelvek, létszámviszonyok) visszatükrözik a Magyar Honvédség orientáció-váltását. Lenyűgöző részletességgel olvashatunk az Akadémia vezetőinek, elsősorban parancsnokának az oktatással összefüggő parancsairól és intézkedéseiről.

A harmadik fejezet végén – amely az 1990–91-es tanév krónikája – Szabó Miklós vezérőrnagyot kinevezik a ZMKA parancsnokának. Ettől kezdve veszi át a krónikás szerepét a társszerző, Oroszi Antal. Sem a könyv tartalmi vonatkozásában, sem stílusában semmiféle törést ez a személycsere nem okozott.

Az oktatási tematikák változásában, különösen a zárógyakorlatok témaválasztásában jól nyomon követhető azoknak a biztonság- és védelempolitikai változásoknak a hatása a katonai képzésre, amelyekről az első és a második fejezet adott számot.

A könyv beszédesen illusztrálja, hogy az Akadémia a kilencvenes évek első felében, létezésének utolsó éveiben is méltó folytatója volt a korábbi évtizedek hagyományainak. Sikereit a katonai szférán belül, abba szervesen beágyazódva, a Magyar Honvédség részeként érte el. Az olvasó nehezen tudja függetleníteni magát attól az érzéstől, hogy ez a helyzet, ez a kötődés a Nemzeti Közszolgálati Egyetem létrejöttével gyökeresen megváltozott.

A könyv utószavában a szerzők kifejtik, hogy a fent említett sikerek az Akadémia személyi állományának hatalmas erőfeszítései révén váltak lehetővé. Ráadásul sokszor „ellenszélben”, a Honvédelmi Minisztérium, illetve a Magyar Honvédség vezetőinek nem mindig jelentkező, nem állandó és nem mindig egyértelmű támogatása mellett. A szerzők köszönetet is mondanak a ZMKA dolgozóinak, oktatóinak, hallgatóinak és vezetőinek azért a munkáért, amely végső soron megteremtette a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem létrejöttének lehetőségét.

Az olvasó pedig köszönetet mond a szerzőknek. Az olvasó, aki óhatatlanul azt keresi a kötetben, olyan szempontból olvassa az egyes fejezeteket, hogy a különböző szereplők erőfeszítései hogyan és mennyiben alapozták, alapozhatták meg a sikeres egyetemi létet. Annak ismeretében lapozgatja az egyes tanévek történéseit, nézegeti az azokat illusztráló képeket, hogy gondolatban mindezt összeveti a későbbi évek és tanévek már ismert eseményeivel, a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem történetével. Sőt, azóta már a katonai felsőoktatásban bekövetkezett újabb korszakváltás mozzanataival is, hiszen másfél évtized elteltével a ZMNE is átadta a stafétát a Nemzeti Közszolgálati Egyetemnek.

Az olvasó abban is reménykedik, hogy a hatodik könyvet a sorozat újabb kötetei fogják követni, amelyek – hasonló alapossággal és objektivitással – feldolgozzák a magyar katonai felsőoktatás újabb fejezeteit, a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem történetét. Kívánjuk a hatodik kötet szerzőinek, hogy oroszánrészt vállaljanak az olvasók reményeinek valóra váltásából. Mindehhez pedig katonaszerencsét, erőt, egészséget!